

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący Sędzia SA:	Tadeusz Nowakowski (spr.)
Sędzia SA:	Franciszek Marcinowski
Sędzia SA:	Walter Komorek

po rozpoznaniu w dniu 17 kwietnia 2013 r. na posiedzeniu niejawnym we Wrocławiu

sprawy z powództwa: **Skarbu Państwa – Dyrektora Izby Celnej w O.**

przeciwko: **(...) Sp. z o. o. we W., (...) Sp. z o. o.
w L. oraz R. N. (1)**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek zażaleń pozwanych

na postanowienie Sądu Okręgowego w Opolu

z dnia 5 lutego 2013 r., sygn. akt I C 70/13

p o s t a n a w i a:

odrzucić zażalenia pozwanych ad. 1 i 2, a zażalenie pozwanego ad. 3 oddalić.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w pkt I udzielił zabezpieczenia przez ustanowienie zakazu pozwanemu R. N. (1) zbywania

i obciążania prawa wieczystego użytkowania zabudowanej nieruchomości stanowiącej działki numer (...), o łącznej powierzchni 15.218 m⁽²⁾, położonej w N. przy ulicy (...), dla których Sąd Rejonowy w K. prowadzi księgę wieczyste numer (...), oraz prawa własności nieruchomości stanowiącej działkę numer (...), o powierzchni 1.129 m⁽²⁾, położonej w N., dla której Sąd Rejonowy w K. prowadzi księgę wieczystą numer (...) i wpisanie tego zakazu do ksiąg wieczystych, oddalając wniosek powoda w pozostałym zakresie.

W uzasadnieniu Sąd I instancji, kierując się treścią art. 730¹ k.p.c., wyjaśnił, że w niniejszej sprawie roszczenie powoda zostało uprawdopodobnione okolicznościami wskazanymi w treści uzasadnienia pozwu oraz udowodnione dokumentami do niego załączonymi. Powód wykazał także istnienie interesu prawnego wskazując, że relacja czasowa między działaniami organów podatkowych i działaniami dłużnika oraz bliskie relacje rodzinne między stronami umów mogą świadczyć, iż w sprawie istnieje realne zagrożenie dalszego zbycia bądź obciążenia nieruchomości na szkodę wierzyciela. Z uwagi na powiązania gospodarcze pozwanych, dalsze zbycie prawa własności oraz prawa wieczystego użytkowania nieruchomości w celu uniknięcia zaspokojenia wierzyciela jest wysoce prawdopodobne.

Celem powództwa z art. 527 k.c. jest uzyskanie przez powoda prawnej możliwości zaspokojenia wierzytelności przysługującej wierzycielowi przeciwko dłużnikowi z przedmiotów majątkowych, nabytych przez osobę trzecią w drodze czynności z działanej

z dłużnikiem z pokrzywdzeniem wierzyciela. Tak rozumianemu celowi grozi potencjalne zbycie tego przedmiotu majątkowego przez osobę trzecią (pозwanego

w procesie pauliańskim) na rzecz kolejnej „czwartej” osoby, zaspokojenie wierzyciela wymaga bowiem wystąpienia z kolejnym powództwem przeciwko osobie czwartej,

a w procesie tym wierzyciel jest zobligowany wykazać dodatkowe przesłanki – że osoba czwarta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności za bezskuteczną albo nabyła nieodpłatnie. W razie braku przesłanek skutecznego pozwania osoby czwartej wierzyciel praktycznie nie uzyskuje zaspokojenia

W ocenie Sądu zarówno roszczenie powoda, jak i interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia zostały uprawdopodobnione w stopniu wystarczającym do udzielenia zabezpieczenia. W ocenie Sądu wskazany przez powoda sposób zabezpieczenia tj. ustanowienie zakazu zbywania i obciążania nieruchomości jest odpowiedni. Odnosząc się natomiast do wniosku powoda o zamieszczenie stosownego ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu w dziale III ksiąg wieczystych nieruchomości Sąd Okręgowy uznał go za niedopuszczalny i w tym zakresie wniosek powoda oddalił.

Zażalenie na powyższe postanowienie wywiedli pozwani.

Pozwany ad. 1 we wniesionym zażaleniu, zaskarżając je w całości, zarzucił naruszenie:

1. art. 2 § 1 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że powód był uprawniony do poszukiwania ochrony przysługujących mu roszczeń na drodze cywilnoprawnej;

2. art. 321 § 1 k.p.c. przez jego niezastosowanie i orzeczenie ponad żądanie;

3. art. 730¹ § 2 k.p.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że powód uprawdopodobnił istnienie interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia;

4. art. 730¹ § 3 k.p.c. przez jego niezastosowanie wskutek braku rozważenia czy zastosowany sposób zabezpieczenia nie będzie zbyt dolegliwy dla pozwanego ad. 3.

Formułując powyższe zarzuty pozwany ad. 1 wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku o udzielenie zabezpieczenia oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

Identyczne zarzuty i wnioski zażalenia podniesione zostały w zażaleniu pozwanego ad. 2.

Pozwany ad. 3 w zażaleniu, zaskarżając je w całości, zarzucił naruszenie

art. 730 § 1 k.p.c. w zw. z art. 730¹ § 1 i § 2 k.p.c. przez udzielenie powodowi zabezpieczenia pomimo faktu, iż nie uprawdopodobnił ani roszczenia, ani interesu

w udzieleniu zabezpieczenia oraz błędne uznanie, że brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub

w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania

w sprawie, a także naruszenie art. 730 k.p.c. w zw. z art. 730¹ § 3 k.p.c. przez błędną ocenę interesów stron postępowania w zakresie wskazanego przez powoda sposobu zabezpieczenia, a przez to obciążenie pozwanego ponad potrzebę.

Wskazując na powyższe zarzuty pozwany ad. 3 wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku powoda o udzielenie zabezpieczenia w całości oraz zasądzenie od powoda na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie pozwanych ad. 1 i ad. 2 podlegały odrzuceniu, zaś zażalenie pozwanego ad. 3 jako bezzasadne Sąd Apelacyjny oddalił.

Zażalenie jako środek zaskarżenia niewątpliwie przysługuje na postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia roszczenia zarówno uprawnionemu jak

i obowiązanemu. Oprócz wymogów formalnych do jego wniesienia – jak zachowanie terminu i odpowiedniej formy pisma zawierającego ten środek zaskarżenia – warunkiem koniecznym jest istnienie orzeczenia sądu takiej treści, która uprawnia stronę do jego zaskarżenia, zatem dla zobowiązanego będzie to orzeczenie

o udzieleniu zabezpieczenia, dla uprawnionego – orzeczenie oddalające wniosek

w całości lub części. Należy bowiem podkreślić, że z problematyką dopuszczalności zażalenia wiąże się zagadnienie legitymacji do wniesienia środka odwoławczego oraz interesu prawnego w zaskarżeniu. Interes ten (gravamen) istnieje zawsze wówczas gdy orzeczenie jest dla strony niekorzystne.

Tymczasem w rozpoznawanej sprawie orzeczenie w przedmiocie zabezpieczenia odnosi się wyłącznie do pozwanego ad. 3, tylko pozwany

R. N. (1) jest adresatem zakazu zbywania i obciążania nieruchomości opisanych w sentencji postanowienia. Powyższe prowadzi do konstatacji, iż pozwani ad. 1 i 2 nie mają interesu (gravamen) w zaskarżeniu tej treści orzeczenia. W świetle ugruntowanego stanowiska judykatury brak interesu w zaskarżeniu orzeczenia skutkować winno jego odrzuceniem, z tych przyczyn Sąd Apelacyjny na podstawie art. 370 k.p.c. w zw. z art. 373 k.p.c. oraz art. 397 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Rozważając natomiast zażalenie pozwanego ad. 3 Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do jego uwzględnienia.

Przesłanki udzielenia zabezpieczenia zostały określone w art. 730¹ k.p.c. Należą do nich uprawdopodobnienie roszczenia oraz posiadanie interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia. Wymóg uprawdopodobnienia roszczenia oznacza konieczność uprawdopodobnienia faktów, z których jest ono wywodzone. Uprawdopodobnienie dotyczy przy tym dwóch aspektów. Odnosi się ono do okoliczności faktycznych, na których opiera się roszczenie i które powinny być przedstawione, a ich istnienie prawdopodobne w świetle dowodów oferowanych przez uprawnionego, jak i do podstawy prawnej roszczenia, która powinna być również prawdopodobna.

Z kolei interes prawny w uzyskaniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. W konsekwencji powyższego ocena interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia możliwa jest jedynie w kontekście skonkretyzowanego, dochodzonego przez powoda roszczenia.

Sąd Apelacyjny w całości aprobuje dokonaną przez Sąd Okręgowy ocenę tak uprawdopodobnienia przez powoda roszczenia, jak również interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia.

Rozwiewając wątpliwości pozwanego ad. 3 w pierwszej kolejności należy wskazać, że Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone

w wyroku z dnia 28.10.2010 r. (II CSK 227/10). Ewolucja orzecznictwa dotyczącego dopuszczalności drogi sądowej w sprawach, w których przedmiotem sporu jest należność publicznoprawna spowodowała, że za nieaktualne stały się niektóre dotychczasowe orzeczenia wyrażające pogląd przeciwny. Podkreślić bowiem należy, że sąd, stwierdzając na podstawie art. 527 i nast. k.c. bezskuteczność umowy zawartej między wierzycielem publicznoprawnym i osobą trzecią, nie wkracza

w ogóle w obszar uprawnień i obowiązków podatkowych. Wykorzystanie tej skargi we wskazanym celu nie poszerza zakresu ani nie tworzy nowych obowiązków publicznoprawnych, chroni jedynie już ustaloną wierzycielność publicznoprawną, nie narusza zatem reguły zakazującej stosowania analogii w prawie podatkowym. Należy dodać, że

skarga pauliańska nie jest powództwem o zasądzenie, nie zmierza do bezpośredniego zaspokojenia wierzyciela, a jej celem nie jest rozstrzygnięcie o zasadności wierzytelności publicznoprawnej, lecz jedynie uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z osobą trzecią (art. 531 k.c.).

Oceniając uprawdopodobnienie przez powoda zgłoszonego roszczenia wyjaśnić należy, że powód uprawdopodobnił załączonymi do pozwu tytułami wykonawczymi (k. 36-51), że posiada wierzytelność wobec (...) Sp. z o. o. z tytułu podatku akcyzowego i opłaty paliwowej, a także wykazał, że dłużnik, w oparciu o umowę sprzedaży z dnia 31.01.2008 r. zbył przedmiotową nieruchomością na rzecz pozwanej (...) Sp. z o. o. (akt notarialny k. 65-69) a także kolejne zbycia, a mianowicie że w dniu 4.06.2008 r. (...) Sp. z o. o. zbyła przedmiotową nieruchomością na rzecz (...) Sp. z o. o. (akt notarialny k. 70-73), ta zaś w dniu 18.01.2010 r. zbyła tę nieruchomością na rzecz pozwanego R. N. (2) (akt notarialny k. 74-77). Wreszcie wyniki prowadzonego postępowania egzekucyjnego przez organy podatkowe (k. 145-152, 158-180) pozwalają na wywodzenie wniosku, iż nieruchomością ta stanowiła jedyny wartościowy składnik majątku dłużnika, po jego zbyciu dłużnik nie posiada już żadnego majątku, z którego możliwa byłaby egzekucja (k. 28). Tym samym zgodzić się należało z Sądem I instancji, że zbywając powyższą nieruchomością dłużnik stał się niewypłacalny, a więc wykazana została przesłanka, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela (art. 527 § 2 k.c.).

Wreszcie powód wskazał i uprawdopodobnił stosownie do treści art. 531 § 2 k.c., także przesłanki wskazujące na wiedzę nabywcy nieruchomości o działaniu ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Z załączonych do pozwu odpisów z Krajowego Rejestru Sądowego pozwanych spółek oraz innych podmiotów wynika istnienie zależności kapitałowych i osobistych pomiędzy dłużnikiem a kolejnymi nabywcami nieruchomości. Ponadto nie można pomijać, że zbieżność czasowa pomiędzy podejmowanymi przez wierzyciela czynnościami egzekucyjnymi, a następującymi po nich zbyciem nieruchomości na rzecz kolejnego podmiotu. W tym miejscu, odnosząc się do zarzutów zażalenia wskazać należy, że Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejsze zażalenie, próbuje dominujący tak w doktrynie, jak i judykaturze pogląd, zgodnie z którym pomimo braku wyraźnego odesłania w art. 531 § 2 k.c. do art. 527 § 3 i 4 k.c., domniemania przewidziane w tych przepisach mają zastosowanie także w razie skierowania powództwa przeciwko osobie czwartej. Domniemanie to nie może przy tym być zawężane do relacji bliskości i powiązań gospodarczych pomiędzy osobą czwartą a dłużnikiem, ale także pomiędzy osobą czwartą zbywcą nieruchomości. W tej sytuacji to na pozwanym zatem spoczywać teraz będzie ciężar obalenia tego domniemania.

Uznać należało, że dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy bez znaczenia są wskazywane przez pozwanego ad. 3 zarzuty, iż zbycie nieruchomości było czynnością odpłatną, odpłatność w żadnych razie nie przesądza o dobrej wierze nabywcy. W tym miejscu wskazać także należy, że uzyskanie przez dłużnika ekwiwalentu za dokonaną czynność prawną nie zawsze przesądza o bezzasadności skargi pauliańskiej. Czynność prawna dłużnika, za którą otrzymał on świadczenie ekwiwalentne, nie powoduje pokrzywdzenia wierzycieli, jeżeli uzyskany ekwiwalent znajduje się w majątku dłużnika lub został wykorzystany do zaspokojenia wierzycieli. Tym niemniej ciężar udowodnienia tych okoliczności spoczywa na pozwanym.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że trafna jest ocena Sądu I instancji, iż powód uprawdopodobnił roszczenie skierowane przeciwko pozwanemu ad. 3.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w okolicznościach opisanych we wniosku powód uprawdopodobnił interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia. Na wstępie za Sądem I instancji powtórzyć należy, że z uwagi na charakter roszczenia pauliańskiego interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia może występować wyłącznie pod postacią obawy, że brak

zabezpieczenia w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Skoro celem tego postępowania jest uzyskanie przez wierzyciela możliwości zaspokojenia się z przedmiotów majątkowych, które wskutek czynności uznanej za bezskuteczna wyszły z majątku dłużnika albo do niego nie weszły, to niewątpliwie zbycie tego przedmiotu – w rozpoznawanej sprawie nieruchomości – niemożliwi uprawnionemu przeprowadzenie egzekucji z tej niej w oparciu o wydany w sprawie wyrok. Odpowiedzialność osoby trzeciej (i czwartej), pozwanej ze skargi pauliańskiej, ogranicza się wyłącznie do przedmiotu zaskarżonej czynności, a jego zbycie zmusi wierzyciela do poszukiwania dalszej ochrony w procesie, zainicjowanym przeciwko aktualnemu właścicielowi nieruchomości (art. 531 § 2 k.c.). W razie braku przesłanek skutecznego pozwania osoby czwartej wierzyciel praktycznie nie uzyska zaspokojenia. Mając zatem na uwadze zbieżność czasową pomiędzy kolejnymi czynnościami organu egzekucyjnego a kolejnymi transakcjami zbycia spornej nieruchomości podzielić należało ocenę Sądu I instancji o uprawdopodobnienie przez powoda także interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia.

Wreszcie nie sposób uznać, że sposób zabezpieczenia jest dla pozwanego ad. 3 nadmiernie uciążliwy. W rozpatrywanej sprawie powód domagał się udzielenia zabezpieczenia roszczenia przez ustanowienie zakazu zbywania i obciążania przez obowiązanego nieruchomości położonych w N., dla których Sąd Rejonowy w K. prowadzi księgi wieczyste o nr (...). Podkreślić należy, że ustanowiony zakaz zbywania i obciążania nieruchomości w żadnym razie nie ograniczy pozwanego w gospodarczym wykorzystaniu spornej nieruchomości, pozwany może w oparciu o nią nadal prowadzić działalność gospodarczą i jego prawo własności nie dozna ograniczenia w żadnym innym aspekcie, aniżeli wprost wskazane w postanowieniu. W żadnym razie nie można zaaprobować stanowiska pozwanego, jakoby ustanowiony zakaz miał uzasadniać zagrożenia wypowiedzenia pozwanemu umów kredytowych przez bank.

Z tych zatem przyczyn Sąd Odwoławczy nie znalazł podstaw do zmiany zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji zażalenie pozwanego ad. 3 Sąd Apelacyjny oddalił jako bezzasadne na podstawie na art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. O kosztach postępowania zażaleniowego orzeknie Sąd I instancji w orzeczeniu kończącym postępowanie na zasadzie art. 108 § 1 k.p.c.

MR-K